

CSIKÓS-NAGY BÉLA

A MAGYAR GAZDASÁGPOLITIKA MINŐSÍTÉSE

– A TÖRTÉNELMI LECKE

Magyarország szempontjából sajátos helyzetet teremtett az 1990. évi társadalmi-gazdasági rendszerváltás. Ekkor vált nyilvánvalóvá, milyen jelentős mértékben korlátozott a nyugat-európai piac felvevőképessége, és hogy az elmúlt negyven esztendőben a KGST, ezen belül a Szovjetunió, mennyire más termékeknek volt felvevőpiaca, és más elvárásokat fogalmazott meg a magyar gazdasággal szemben. Ezért most fokozatosan kell tanulmányoznunk a globalizálódó világgazdaságot. A magyar nemzetgazdaság világgazdasági helyzetét történelmi perspektívából szemlélve, látni kell az elmúlt évszázad fejlődésének és a jövőnek sajátosságait. A 19–20. század fordulóján még Európa állt a világgazdaság középpontjában, és abban az Egyesült Államok kiegészítő szerepet játszott. Az Európán kívüli területek pedig az egyes európai országokhoz tartozó gyarmatok voltak. Ez volt az euroatlanti (Nyugat)-centrikus világgazdaság. A 20. században azután az origócentrikus világgazdaság policentrikus világgazdasággá változott. Megszűntek a gyarmatok, a gyarmati gazdaságpolitika helyébe az önállósult országok autonóm gazdaságpolitikája lépett, és döntővé vált az Egyesült Államok befolyása.

A világgazdasági háttér jobb kezelése

Magyarország gazdasága külkereskedelem-érzékeny. Ezért a világgazdasági háttér nélkül a magyar nemzetgazdaság nem is lenne működőképes. De hát mit értsünk világgazdaság alatt? Erről, megteremtésének feltételeiről és működésének mechanizmusáról különböző vélekedésekkel találkozhatunk. Talán W. Ashwort fogalmazta meg legjobban azokat a feltételeket, amelyek mellett a világgazdaság, általában pedig a világméretű gazdasági együttműködés új növekedési erőket hozhat működésbe. Öt tényezőnek tulajdoníthatunk nagyobb jelentőséget. Ezek:

1. Biztosítani kell a jogi rendezettséget. El kell érni, hogy a világforgalom és abban különösen a külföldiek helyzete egységes jogi normákon alapuljon. Ennek megvalósításában nagy szerepet játszott Európában a francia forradalmat követően elterjedt polgári jogrend.

2. Szerves kapcsolatot kell létrehozni a nemzeti fizetési eszközök között. Ezt az aranyvaluta mechanizmusa biztosította, ami a 19. század második felében épült ki.

3. Ki kell építeni a bankrendszert, a bankműveletekre támaszkodó nemzetközi üzleti kapcsolatokat.

4. Meg kell oldani az áruk tömegméretű távolsági szállítását tengeren és a szárazföldön egyaránt.

MAGYARORSZÁG KÜLKERESKEDELMI FORGALMA (MILLIÓ FT)									
	Év	Átalakuló és nem piacgazdaságú országok	Ebből kelet-európai országok	Piacgazdaságú országok	A piacgazdaságú országok közül			Egyéb	Összesen
					fejlett országok	EU-országok	fejlődő országok		
Behozatal	1989	232 167	173 122	291 339	259 993	151 792	31 346	–	523 506
	1991	205 814	190 754	637 294	569 626	351 951	67 668	12 535	855 643
	1993	348 392	328 250	805 336	754 566	466 073	50 770	8 763	1 162 491
	1995	465 368	427 901	1 470 986	1 363 226	1 190 914	107 760	33	1 936 387
	1996	627 400	509 600	1 840 600	1 700 500	1 474 800	140 100	50	2 468 050
Kivitel	1989	270 375	203 772	300 948	252 735	141 819	48 213	–	571 323
	1991	180 158	148 621	583 584	519 319	349 571	64 265	532	764 274
	1993	216 101	187 221	598 969	554 447	381 093	44 522	4 845	819 915
	1995	396 504	325 728	1 187 623	1 124 447	1 016 360	63 176	37 864	1 621 992
	1996	487 400	380 200	1 470 400	1 397 600	1 254 700	72 800	43 900	2 001 700

5. Jogi úton biztosítani kell a földbirtok mobilitását.

Csak ezek alapján jöhetett létre az a nemzetek felett álló intézményi rend, amely a kötelező magatartási normák útján kikényszerítette az azokhoz való alkalmazkodást azon országoknál, amelyek valóban be akartak kapcsolódni a nemzetközi munkamegosztásba és élvezni kívánták azokat az előnyöket, amelyeket csak a nemzetközi kereskedelem volt képes biztosítani.

Világgazdasági integráció

Ezek a feltételek fokozatosan teremtődtek meg, és a folyamat a 19. század fordulóján zárult le. A 20. század elején jöttek létre azok a viszonyok, amelyek a világgazdaságot az országok közötti gazdasági érintkezés piacává fejlesztették. A társadalmak gazdasági fejlődésében talán ennek az intézményi rendnek a megteremtése volt a legjelentősebb emberi tett.

Az országok között kibontakozó gazdasági interdependenciák vezettek a modern világgazdaság megteremtéséhez. Ezek már olyan társadalmi-gazdasági viszonyokat jeleztek, ahol intenzív szerves kapcsolat alakul ki az országok belső és külső gazdasági folyamatai között. E kapcsolatok révén mind a gazdaságnövekedés, mind pedig a termelési (gazdasági) szerkezet a világgazdaság alakulásának függvényében határozódik meg. E tekintetben persze országonként jelentős eltérések mutatkoznak. A kapcsolat intenzitását különböző tényezők befolyásolják. Közöttük a hatalmi viszonyoknak, valamint a gazdaság külkereskedelm-érzékenységének van nagyobb szerepe. De a 20. században már alig találunk olyan országot, amelynek gazdasága kívül áll a világgazdaságon, amelynek gazdaságára a világgazdasági folyamatoknak nincs hatása.

A magyar nemzetgazdaság világgazdasági helyzetének megítélésénél nem hagyhatjuk figyelem kívül, hogy a 19–20. század fordulóján még Európa állt a világgazdaság középpontjában, és abban az Egyesült Államok kiegészítő szerepet játszott. Az Európán kívüli területek itt jórészt úgy jelentek meg, mint az egyes európai országokhoz tartozó gyarmatok. Ezt az atlanti (nyugati) centrikus világgazdaságot úgy kell felfognunk, mint az atlanti kultúra határain végződő, régióon belüli munkamegosztást, amihez szervesen kapcsolódtak a kiterjedt gyarmatbirodalmak.

A 20. században azután az oligocentrikus világgazdaság policentrikus világgazdasággá változott. Megszűntek a gyarmatok. A gyarmati gazdaságpolitika helyébe az önállósult országok autonóm gazdaságpolitikája lépett. A nyugati tőke pedig az alacsony bérek nyújtotta lehetőségekre alapozva vett részt jó néhány fejlődő ország elmaradott gazdaságának korszerűsítésében. Az erőviszonyok eltolódtak. Európa súlya a világgazdaság teljesítményében mindinkább csökkent.

Magyarország szempontjából ezek a változások alig voltak érzékelhetők. Az Osztrák–Magyar Monarchia időszakában az ország külkereskedelmi tevékenysége jórészt a Habsburg Birodalmon belül és elsősorban az élelmiszer-gazdaságra korlátozottan volt jelentős. Az ezt követő két korszakban az Európán

kívüli külkereskedelem nagyságrendileg csak 10% körül mozgott, mértéke csak ritkán közelítette meg a 15%-ot. Az 1920–1949, valamint az 1950–1989 közötti időszak lényegében csak abban különbözött egymástól, hogy amíg a Horthy-rendszerben a nyugat-európai, és azon belül is egyre inkább a német-olasz gazdasági kapcsolatok voltak a meghatározóak, addig a kommunista rezsim idején a közép- és kelet-európai, és azon belül is elsősorban a Szovjetunióval fennálló kapcsolatok voltak a magyar gazdaságpolitika növekedési pályájának fő meghatározói.

Sajátos helyzetet teremtett az 1990. évi társadalmi-gazdasági rendszerváltás. Ekkor vált nyilvánvalóvá, milyen jelentős mértékben korlátozott a nyugat-európai piac felvevőképessége olyan ipari gyártmányok esetében, amelyek a KGST-n belüli együttműködés, különösen pedig a magyar-szovjet kapcsolatokat előmozdító magyarországi iparosítás révén álltak a nemzetgazdaság rendelkezésére. Ezért is tűnik — hétéves visszatekintésben — elhamarkodottnak az a lépéssorozat, amellyel Magyarország sietett a keleti kapcsolatok és annak elszámolási rendszerének felszámolására.

Az adott helyzetben a magyar gazdaság külkereskedelm-érzékenysége előnytelen struktúrájának bizonyult. Az egyik integrációból kiléptünk, anélkül hogy a másikba beléphettünk volna. Ne tévesszen meg az 1991. évi társulási szerződés, amelyet Magyarország az Európai Közösséggel létesített. Ez inkább

MAGYARORSZÁG LEGFONTOSABB KÜLKERESKEDELMI PARTNEREI AZ 1990-ES ÉVEK KÖZEPÉN (%-OS RÉSZESEDÉS)

Ország	Behozatal		Kivitel	
	1995	1996	1995	1996
Németország	23,4	23,6	28,6	29,0
Ausztria	10,7	9,5	10,1	10,6
Oroszország	11,8	12,5	6,4	5,9
Olaszország	7,9	8,1	8,5	8,0
Franciaország	3,9	4,2	4,0	3,7
Egyesült Államok	3,1	3,5	3,2	3,5
Nagy-Britannia	3,1	3,3	3,0	2,9
Hollandia	3,1	3,2	2,9	2,7
Csehország	2,4	3,0	1,6	2,2
Belgium	2,5	2,4	2,0	2,1
Lengyelország	1,6	1,8	2,6	3,0
Szlovákia	2,4	2,4	1,7	1,9
Ukrajna	2,3	1,8	2,5	1,7
Svájc	2,5	2,1	1,4	1,3
Románia	0,8	0,9	2,8	2,1
Japán	2,2	2,2	0,6	0,8
Svédország	2,0	1,7	1,0	1,0
Szlovénia	0,6	0,5	2,0	1,7
Spanyolország	1,5	1,0	0,9	1,1
Finnország	1,4	1,2	0,4	0,5
Horvátország	0,4	0,3	1,3	1,5
Brazília	0,9	1,1	0,2	0,2
Kína	0,8	1,2	0,2	0,1
Dánia	0,8	0,7	0,4	0,4
Koreai Köztársaság	1,0	0,9	0,1	0,1
Kiemelt országok együtt	93,1	93,1	88,4	88,0

hátrányt jelent, mint előnyt, miután az ország nem rendelkezik a teljes jogú tagokat megillető jogosítványokkal. Jelen helyzetünket úgy jellemezhetjük: Magyarország a „senki földjén” működési gazdaságát.

Az Európai Unióval való integrálódásnak nyilván nincs reális alternatívája. De a magyar nemzetgazdaság nemzetközi háttere kizárólag erre a hipotézisre nem alapozható. Négy tényező hangsúlyozása különösen fontos:

1. Két generáció építette a kelet-európai (kiemelten a mai FÁK-országokkal folytatott) kapcsolatokat. Nagy súlyt kellene helyezni arra, hogy ebből mindazt a fejlődés szolgálatába állítsuk, ami időtállóan bizonyul, és ez nem kevés.

2. Növelni kellene a tengerentúli országokkal való kereskedelmet, legalábbis abban az arányban, ahogyan ezek részesedését növelték a világ gazdaságban.

3. Az Európai Unión belül különös fontossága van a szubregionális (közép-európai és határközi) együttműködésben rejlő lehetőségek jobb kihasználásának.

4. Remélni kell, hogy az Európai Unió megőrzi a fejlődésben elmaradt területek támogatásának hagyományos rendszerét, és ennek figyelembevételével lehetőség nyílik a különleges magyar érdekek érvényesítésére, amiként ez a már teljes jogú tagok esetében is történt.

A működő importtőke hatékonyabbá tétele

A termelőerők világméretű fejlődése az ipari forradalmak története. Ha ezt a folyamatot a gazdaságnövekedés szempontjából vesszük szemügyre, célszerű arra az elemzésre támaszkodni, amit Josef Schumpeter adott. Kondratief, a hosszú távú (60 éves) cikluselmélet egyik megalapozója ösztönözte Schumpeter műve megírásában. Nézetük két lényeges ponton volt azonos. Mindketten hangsúlyozták a tudományos-műszaki *felfedezések* (az innovációk) *meghatározó szerepét* a gazdasági fejlődési folyamatban. Mindketten megkülönböztetett jelentőséget tulajdonítottak az *individuumoknak* mint kreatív erőknél. Schumpeter három korszakot tekintett át:

a) Az 1780–1840 közötti ciklust, amely az első ipari forradalom (a szén és a vas) jegyében zajlott le.

b) Az 1840–1890 közötti ciklust, amely a gőz és az acél korszaka volt.

c) Az 1890-ben kibontakozó harmadik ciklust, amely a kemizálás, a villamosítás és a belső égésű motorok elterjesztése nyomán adott új lendületet a termelőerők fejlődésének.

Schumpeternél a kreatív rombolásról szóló elmélet áll a növekedés gazdaságtanának központjában. Ebben a kockázatviseléssel tevékenykedő vállalkozó szerepe a meghatározó. Ez a réteg viszi be a gazdaságba az új technikát, hozza a döntéseket új gyártmányok és választékok bevezetéséről, határozza meg a piac megtartásáért, a piaci részesedés növeléséért, új piacok meghódításáért vitt marketingpolitikát. Ez alakítja a követelményekhez leginkább alkalmazkodó szervezeti formákat.

Szoros kapcsolat alakult ki az ipari forradalmak, valamint az iparban végbemenő centralizációs és koncentrációs folyamat

között. Ennek kapcsán jött létre az ipari fejlődésben élen járó országok fölénye a fejlettség alacsonyabb fokán álló országokkal szemben. Ez a fölény teremtette meg a monopolprofitot, tette lehetővé a tőke kivitel és vezetett a multinacionális vállalatok térhódításához. Ezek váltak a korszerű technika hordozóivá.

Ezért az sem véletlen, hogy az ún. követő országok, mint Magyarország is, leginkább akkor képesek bekapcsolódni a világméretű progresszív folyamatokba, ha tőkeimport révén a multinacionális cégek tevékenységüket kiterjesztik ezekre az országokra. Ezáltal viszont a követő országok gazdasági struktúrájának alakításában meghatározó szerephez jutnak azok a döntések, amelyeket a multinacionális cégek központjaiban hoznak. Tegyük mindehhez hozzá: a multinacionális cégek térhódítása különösen a második világháborút követő évtizedekben számottevő.

Magyarország a KGST tagországaként nem volt abban a helyzetben, hogy tőkeimport révén ezekkel a vállalatokkal termelési kapcsolatot építsen ki. Ezért érthető, hogy Magyarország az 1990. évi társadalmi-gazdasági rendszerváltást követően a multinacionális vállalatokkal való közreműködést tekintette a privatizáció és ezen keresztül a szerkezetátalakítás meghatározó tényezőjének.

Az persze más kérdés, vajon a kormányzati tényezők ezen a téren mindig kellő gondossággal jártak-e el, és képesek voltak-e érvényt szerezni a nemzeti érdekeknek; egyáltalában felismerték-e, melyek azok az érdekek, amelyek a multinacionális vállalatok számára is elfogadhatóak, az országnak pedig a legtöbb előnyt nyújthatják ebből az együttműködésből. A lényeg azonban az, hogy az ország nemzetközi versenyképességét leginkább biztosító szerkezetátalakítás akkor jár jó úton, ha a privatizációt szerves kapcsolatba hozza a működő tőke importjával, és nem akkor, amikor ezt populista megfontolások szolgálatába állítja. A kisemberek nincsenek is abban a helyzetben, hogy tulajdonosi hatalmat gyakoroljanak, még kevésbé abban, hogy a kreatív rombolás szellemében működjenek közre a vállalat nemzetközi versenyképessége megőrzésében folytatott stratégia kialakításában és vitelében.

A nemzetgazdasági érdek hatékonyabb védelme

Magyarországon 1990 óta rekapitalizálódási folyamat megy végbe. Visszaállt a tőkés magántulajdon és a piac. Ez azonban még nem ad teljes választ azon gazdasági berendezkedés közelebbi természetéről, amelyben tulajdon és piac működésüket kifejezhetik. A kapitalizmus már régóta nem az a szabadpiac, amely a piaci spontaneitást a természeti törvények erejével juttatja érvényre.

Az 1990. évi társadalmi-gazdasági rendszerváltás idején általános volt az egyetértés abban, hogy az a törés, amit a KGST felszámolása okozott, átmenetileg visszaveti ugyan a fejlődést, de az viszonylag hamar leküzdhető lesz, mert új, a korábbinál erőteljesebb növekedési energiák lépnek működésbe. Az élet azonban nem igazolta ezt a várakozást. Jellemzően megmutatkozik ez akkor, ha az átmeneti időszakra korlátozottan szem-

besítjük a kormányelképzeléseket a valóságos gazdasági folyamatokkal.

A GDP nem az elképzelt 8–9, hanem kerekén 25%-kal csökkent! Ennek függvényében a várt 7–8%-os munkanélküliségi ráta 12% körül alakul. A reálbércsökkenés háromszorosa a tervezettnek. Az inflációnak pedig már 1994-ben 10% alá kellett volna csökkennie, de 1997-ben is alig marad el a 20%-ostól.

Könnyen megérthetjük, hogy amikor a dolgok így alakulnak, akkor állandósul a feszültség a kormányzati politikát képviselők és az IMF állásfoglalását előkészítők között. A dolgok teljes félreértése lenne azonban az a vélekedés, miszerint az egyeztetett elképzelésektől való ilyen mérvű eltérés egyoldalúan a magyar kormányok által vitt hibás gazdaságpolitika következménye volt. Inkább az vetődik fel, mennyiben voltak *reálisak* az elképzelések és főként, mennyiben voltak *alkalmasak* az igénybe vett eszközök az elképzelések megvalósítására. Így nézve az IMF sem mentesíthető attól a felelősségtől, ami végső soron állandósította a visszavonulás gazdaságpolitikáját. Ez jórészt az IMF-ben uralkodó monetarista irányzat, illetve annak elfogadása nyomán következett be.

A negyvenéves kommunista rezsimit úgy értelmezhetjük, mint a marxizmus béklyójába kényszerített gazdálkodást, az 1968. évi gazdasági reformot pedig mint a kitörésre irányuló határozott szándékot. Az 1990-től a piacgazdaságot kialakító rezsimit pedig úgy jellemezhetjük, mint a monetarizmus illúziójától vezérelt gazdálkodást, amiből csak az állam gazdaság-szervező funkciójának kibontakoztatásával lehet kivezető utat találni.

Ezért tűnik fontosnak a szabad kereskedelemmel összefüggő kérdések szemügyre vétele. Mit is értsünk valójában szabad kereskedelem alatt? Nyugat-Európában időről időre felvetődő problémák jelzik, hogy a szabad kereskedelem eszméje nem képes maga alá gyűrni azt, amit egy ország alapvető társadalmi érdekként fogalmaz meg. Éppen a kettőnek az egyeztetése alakította ki a „finom kezelést” gazdaságpolitikáját, amikor piac-konform érvanyag szolgálhat alapul olyan állami beavatkozások számára, amelyek valójában a nemzeti termelést kívánják preferálni az importtal szemben. (A közelmúltban Németországban lejátszódó bányászsztrájk tette nyilvánvalóvá azt is,

A MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTA			
Év	Előrejelzések		Tény
	Németh	Antall (Boross)	
	kormányok		
1990	1,8	–	2,1
1991	2,5	7,5	8,5
1992	2,0	8,5	12,3
1993	1,0	7,0	12,8
1994	0,5	5,0	11,4

hogy a költségvetés jelentős állami támogatással teremti meg olyan bérszínvonal fenntartását, ami nélkül a széntermelés Németországban számos bányában nem lenne folytatható: az olcsóbb import szén kiszorítaná a belföldit. A kormány a sztrájk nyomán a vállalatokkal olyan megállapodást kötött, ami évekre tolja ki a teljes rendezést.)

A szabad kereskedelem gyakorlatával kapcsolatos minden nemzetközi elemzés arra utal, hogy a *monetarista gazdaságpolitika* — ahogy azt nálunk értelmezik — *illúzió*. Ez az illúzió fejlesztette ki a válságkezelés gazdaságpolitikáját, és tolja évről évre ki a gazdasági növekedést. Ez a gazdaságpolitika — mindenre való tekintet nélkül — a liberalizálást, a valutakonvertibilitást, a pénzügyi intézményi rendszer erőteljes kiépítését állítja középpontba. Ez egészül ki olyan restriktív pénzpolitikával, amely részben a költségvetési deficit lefaragását, részben egy antiinflációs politika talaján szabályozott tőkepiac működését tekinti a gazdaságpolitika fő elemeinek.

Itt nem egyszerűen csak arról van szó, hogy a pénzügyi restrikció maga alá gyűri azt az állami szervező tevékenységet, ami a gazdaságnövekedést szolgálhatná, hanem tudományos megközelítésben arról is, hogy a pénzügytani ismeretek egyszerűen figyelmen kívül hagyják azokat a közgazdaságtani ismereteket, amelyek a racionális magatartás hordozói. Ez leginkább a struktúraalakítás szempontjából meghatározó árkatégória terén mutatkozik meg.

Maga a gazdaságpolitika jelszószerűen hangsúlyozza a szerkezetátalakítást, a nemzetközi versenyképesség megszer-

A BEHOZATAL ÉS A KIVITEL ÁRUSZERKEZETE (M Ft, határparitáson)						
Év	Energiahordozók, villamos energia	Anyagok, félkész termékek, alkatrészek	Gépek, szállítóeszközök, egyéb beruházási javak	Fogyasztási iparcikkek	Élelmiszeripari anyagok, élő állatok, élelmiszerek	Összesen
Behozatal						
1987	67 401	209 272	79 670	55 601	31 012	443 956
1989	57 573	264 717	94 620	69 073	37 524	523 507
1991	127 972	318 745	173 629	185 710	49 587	855 643
1993	146 730	388 308	312 852	246 045	68 556	1 162 491
1995	208 586	817 548	390 013	405 379	114 861	1 936 387
Kivitel						
1987	8 054	137 524	128 594	73 471	84 965	432 608
1989	12 883	208 150	137 060	89 501	123 731	571 325
1991	13 005	290 375	96 038	173 034	191 822	764 274
1993	27 458	296 454	114 216	206 719	175 068	819 915
1995	38 551	638 555	184 773	403 716	356 396	1 621 991

zésének, erősítésének szükségességét, de figyelmen kívül hagyja azokat a feltételeket, amelyek a versenyképesség megítélhetőségét lehetővé teszik. (Így pl. mind a mai napig nincs arra lehetőség, hogy az árkalkulációban a vállalatok az amortizációt a befektetések piaci értékén számolják fel.)

Az 1990-es rendszerváltást követően a magyar gazdaságpolitikát meghatározó fő stratégiai célt az Európai Unió teljes jogú tagságának mielőbbi elnyerése jelentette. Ezért tűnt a privatizáció, a liberalizáció és a piacgazdaság intézményi rendszerének teljes körű kiépítése a jogharmonizálás bonyolult kérdéseivel együtt annak a vonalnak, amelyen haladva Magyarország az új helyzethez való alkalmazkodása leginkább biztosítható.

Európai Unió és gazdaságpolitika

Közel nyolc év telt el a volt szocialista országok gazdasági munkamegosztását szabályozó KGST felszámolása óta. És a várakozásoktól eltérően Magyarország nem lett az EU teljes jogú tagja. Vannak számítások, amelyek szerint ha 1990-et követően Magyarország az Európai Közösség teljes jogú tagja lehetett volna, ez közel 4 milliárd USD jövedelemtöbbletet biztosítana, legalább a kétszeresét annak, amit a KGST megszűnésével elvesztett. Így jelenlegi problémáink egy része abból adódik, hogy a remélt külföldi támogatás messze a várakozás alatt mozog. Gondoljunk csak a következőkre:

1. Magyarország 1991-ben az EK-val társulási szerződést írt alá, amely egy évtized alatt az iparban megteremti a szabad kereskedelmet. Egy alacsony fejlettségi szinten lévő ország számára az ilyen megállapodás *hátrányos*. Ezt a hátrányt az EK-tagok körében egyfelől a közös agrárpolitika, másfelől a fejlődésben elmaradt régiók, illetőleg a strukturális pénzügyi támogatások ellensúlyozzák. Ezzel szemben az 1991. évi meg-

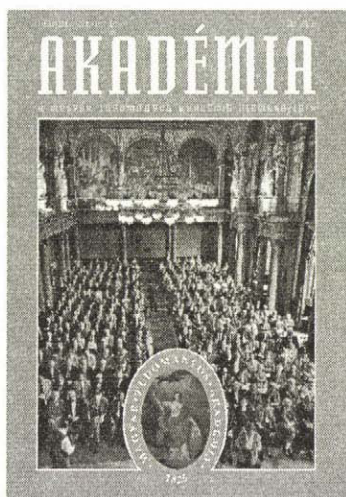
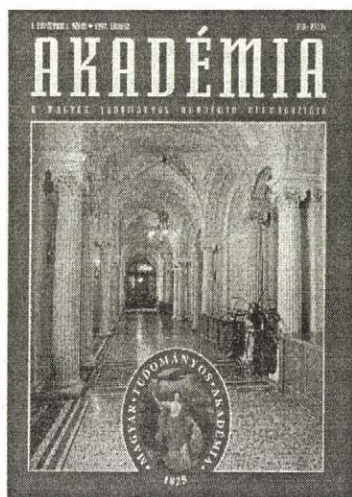
állapodás az EK részéről semmifajta kötelezettséget nem tartalmaz. Sőt, folyik a római (maastrichti) határozatok felülvizsgálata. Azt sem lehet teljesen kizárni, hogy ezek a preferenciák átalakulnak.

2. A nyugat-európai országok több időt adtak maguknak az integráció egyengetéséhez, mint ahogyan az elvárásokat Magyarországgal szemben meghatározták. És ezt már mint EK-tagok, és nem a „belépés feltételeként” tették. Csak a vámuniót megalapozó nemzeti érdekek egyeztetése közel két évtizedet vett igénybe. Nekünk viszont mint adottságot kellett figyelembe venni. A probléma ugyanaz, mint amivel hazánk a múlt század második felében az Osztrák–Magyar Monarchiában a vámunió kapcsán szembesült.

Egy ilyen nyugati stratégiával szemben nem tűnik túlságosan szerencsésnek az olyan gazdaságpolitika, amely — az egyébként jelentős áldozatokkal járó — „felzárkózás” vonalán az egyoldalú alkalmazkodás kényszerét építi be a magyar gazdaságba. Ennél sokkal inkább ajánlható olyan új gazdaságpolitikai stratégia, amely a magyar gazdaságban szunnyadó növekedési energiák mobilizálásából indul ki. Az ebből levezethető eszközrendszert pedig még akkor is igénybe veszi, ha ez az átmeneti időszakban eltérést jelent attól, ami a teljes jogú tagsággal összeegyeztethető. Hiszen ezeket a „korlátokat” a teljes jogú tagság elnyerésével azért lehet minden nehézség nélkül egyik napról a másikra leépíteni, mert akkor már érvényesülnek azok a kompenzációs tételek is, amelyek képesek ellensúlyozni a szabad kereskedelemben elkerülhetetlen veszteségeket.

A kérdést tehát nem úgy kell felvetni: van-e az Európai Közösséghez való csatlakozásnak alternatívája? A helyes kérdésfelvetés annak az útnak a pontos kijelölése, amely a magyar nemzetgazdaság alapvető érdekeinek szem előtt tartásával készíti elő a csatlakozást.

AKADÉMIA — A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA HÍRMAGAZINJA

A 3. szám tartalmából:

A kutatóhálózat
konszolidációja

A Bolyai-ösztöndíjrendszer
elindul

A támogatott kutatóhelyek
forintjai

Az akadémiai és doktori
illetmények

Tudomány a parlamenti
vitákban, 1997

A törvénymódosítás
Eseménynaptár, hírek